

Тарбия имунитети ва оммавий маданият

А.Зияев,
Қўқон ДПИ

Глобаллашув даври деб қаралаётган бугунги кунда миллий ва умумбашарий маданий эстетик қадриятлар инсоният ҳаётида ҳар қачонгидан ҳам муҳим аҳамият касб этмоқда.

Зеро глобаллашув шароитида ўзларининг ғаразли ниятларини амалга оширишга интилаётган, ўзларининг жирканч муддаоларига оммавий маданиятни тарғиб қилиш орқали эришишга интилаётган қора кучлар мавжудки, улар ижтимоий онги шаклланиб улгурмаган, ҳаётий тажрибалари етарли бўлмаган ёш авлодга таъсир этишнинг турли воситалари, йўл усулларида фойдаланишга ҳаракат қиладилар. Шундай экан оилада, таълим муассаларида маънавий–маърифий ишлар самарадорлигини ошириш, болалар ва ўқувчи ёшлар билан ишлаш шакл–тамойилларини ривожлантириш таълим тарбия ишлари жараёнига илғор педагогик технологияларни кенг тadbик этиш бугунги кундаги долзарб вазифалар сарасига киради. Бу хусусида юртбошимиз И.А. Каримов ўзининг “Юксак маънавият енгилмас куч” асарида шундай ёзади: “... оммавий маданият” деган ниқоб остида ахлоқий бузуқлик ва зўравонлик, индивидуализм, эгосентизм ғояларини тарқатиш, керак бўлса, шунинг ҳисобидан бойлик ортириш, бошқа халқларнинг неча минг йиллик анъана ва қадриятлари, турмуш тарзининг маънавий негизларига беписандлик, уларни қўпоришга қаратилган хатарли таҳдидлар одамни ташвишга солмай қўймайди”.

Тарбияда “иммунитет” сўзи ҳозирда кенг қўлланилаётган тушунчадир. Аслида “иммунитет” сўзи биологик тушунча сифатида ўсимлик ёки тирик организмнинг ташқи таъсирларга чидамлилиқ ва яшовчанлиқ маъноларини англатади. Тарбиявий иммунитет шахснинг маълум ижтимоий муҳит таъсири, олган таълим ва тарбияси натижасида унда шакллантирилган тушунча, фикр ва ғоялар тизими остида фаолият кўрсатишида уларнинг устивор аҳамият касб этиши ҳамда шахснинг характер хусусиятига айланганлигини ифодаловчи илмий педагогик тушунча деб қараш фикримизни ойдинлаштиради. Ана шу тарбиявий иммунитет шахснинг жамиятдаги муайян мақсадлар ва устувор тамойиллар асосида шаклланган дунёқараши тизими бўлиши мақсадга мувофиқ бўлади.

Инсонда шаклланган эстетик ҳис-туйғу ва кечинмалар, қарашлар ҳамда эътиқод ўзига хос характерни таркиб топтиради. Бундай эстетик ҳис ва эзгулик асосида тарбияланган шахс ҳеч қачон, ҳар қандай ҳолатларда ўзлигини йўқотмайди ва ўзини, ўз руҳий ҳолатини бошқара олади. Бугунги кунда оммавий маданият қуролларида бири турли ахборот воситалардир. Хусусан, интернетдаги турли сайдлар орқали, кинофилмлар маиший ҳаётимиз ва эҳтиёжимиз бўлган уст-бош ва бошқа анжомлар кабиларда ўз ифодасини топмоқда. Бундай яширин салбий таъсирлар киши онгига секин-

аста ўз таъсирини ўтказмай қолмайди ва уларга юз фоиз тўсиқ қўйиш, чегаралаш имконияти йўқ. Кўриниб турибдики, ўқувчи-ёшларни салбий таъсирлар қуршовидан фақат биз илгари сураётган ва ҳозирда ўз исботини топган тарбия иммунитети масаласига урғу бериш, инсондаги эстетик ҳис-тарбия иммунитети асоси сифатидаги жиҳатларни тадқиқ қилишдир. Баркамол авлод тарбиясида тарбия жараёни қанчалик мақсадга мувофиқ педагогик жиҳатдан тўғри, сермахсул бўлиши уни маҳорат билан ташкил этилиши ва уюштирилишига боғлиқдир. Ёш авлодни алдамчи, бузгункор, бегона таъсирлардан сақлаш, уларда ҳаётга енгил-елпи муносабатда бўлишларининг йўл қўймаслик, воқеликка кўр-кўрона муносабатда бўлишларини олдини олиш орқали уларда эзгу ўй, фикрларни шакллантириш, ижтимоий фаол шахс хусусиятларини таркиб топтириш орқали ёшлар маънавий савиясини юксалтириш имкониятлари кенгайди. Тарбияланувчи шахсида тарбиявий иммунитет ҳосил бўлишига эришув орқали ҳар қандай ташқи таъсир муаммолари ўз ечимини топади.

Бугунги кунда диёримизда мамлакатимиз тараққиёти омили бўлган ёш авлод таълим-тарбияси устивор йўналиш сифатида давлат сиёсати даражасига олиб чиқилиши ва ўтказилаётган ислохотлар ўз ҳосилини бермоқда. Ўз халқи,юрт равнақи ва мустақил давлатимиз барқарорлиги ҳамда эртасига ишонч ҳисси Ўзбекистоннинг ўз истиқлол ва тараққиёт йўлидан тўғри бораётганлиги ифодасидир. Келажагимиз бўлган ёш авлод тарбиясида тарбия иммунитетини ҳосил қилишда қўйидаги жиҳатларга эътибор қаратиш ўринлидир:

- ўқувчиларда хусусан бошланғич синфларда ўқув-билув фаолиятлари жараёнида ватан, ватанпарварлик тушунчаларини бойитишга ва уларда ижтимоий фаоллик кўникмаларини шакллантириб бориш;

- жамиятимиздаги устивор ҳуқуқий, ахлоқий меъёрларга риоя этиш ва унинг зарурати ҳақида изчил ва мунтазам равишда билимлар бериб бориш;

- ўқувчиларда соғлом турмуш тарзига амал қилиш, яшаш ва олам гўзаллигини ҳис қилишга, эзгулик ҳисларини тарбиялаш ҳаётийлигини таъминлаш;

- халқ педагогикаси материалларидан унумли ва ўринли фойдаланиш;

- мамлакатимиз ва дунёда рўй бераётган воқеаларга тўғри муносабатларни шакллантириш;

- ўтказиладиган тадбирларни педагогик жиҳатдан тўғри ёндошган ҳолда ўқувчилар фаоллигида ташкиллаштириш ва олиб бориш;

- айниқса, ўқувчиларнинг мустақил ижодий ишлари орқали миллий анъаналаримизни ривожланишига ҳисса қўшувчи, касб-хунарга ўргатувчи санъат турларини эгаллашга мойиллик туйғуларини шакллантириб бориш ва бу борада кўрик танловлар ўтказиб бориш;

- ўтказиладиган маънавий соати машғулотларини турли усул ва шакллардан фойдаланган ҳолда сермазмун ташкил этиш ва олиб бориш;

ҳозирда ўқув-тарбия муассасалари хилма-хиллигидан келиб чиқиб улар ўртасидаги узвий боғлиқлик ёшлар камолотини таъминловчи таълим-

тарбиявий шартнома ва келишувлар асосида ҳамкорликда ягона педагогик жараёни мазмунан бойитиш;

- ўқув-тарбия муассасалари, ота-оналар ва жамоатчилик ҳамкорлигини амалий жиҳатдан юқори савияда олиб боришга эришиш;

- жамият ва табиатдаги гўзалликни ҳис эттириш кўникмаларини таркиб топтириш орқали маънавий муҳофаза қила олиш имконини яратиш омилидир. Зеро, Ватан озодлиги, ободлиги, келажагимиз бўлган баркамол авлод тарбиясига боғлиқ ва бу мамлакат тараққиёти омиллари сирасига киради.

Мустақиллигимиз, Президент ва ҳукуматимизнинг мамлакатимизни тараққий этиши борасидаги тўхтовсиз саъи-ҳаракатлари туфайли ҳозирги таҳликали бир замонда республикаимизда тинчлик, ижтимоий-иқтисодий барқарорлик ҳукм сурмоқда ва тараққиётга юз тутмоқда. Республикаимиз фуқароларининг қонуний ҳуқуқ ва эркинликлари Конституция асосида таъминланган. Ҳар бир фуқаро қаерда бўлишидан қатъий назар ҳуқуқий жиҳатдан ўз ўрнига эга бўлган шахс сифатида давлат ҳимоясида бўлиши қонунларимизда ва амалиётда ўз ифодасини топган.